

Primiční kázání 2017

Bratři a sestry, u tohoto ambonu kážu prakticky každý den. Dnes je to ale výjimečné. Poprvé při primici, to je pro mne velká čest a radost. A je to poprvé, kdy mohu o novokněži říct, že je můj. Primice jsem ve farnosti slavil už vícekrát, ale to byli novokněží, které jsem jako bohoslovce „zdědil“ a moc jsem je osobně neznal. Jendu znám už roky, za mne se rozhodl vstoupit do semináře. Už jsem to vnímal při kněžském svěcení, když jsem ho oblékal do ornátu, jako bych předával žezlo další generaci. Toto je můj kněžský nástupce a já mohu jít do důchodu, přestěhovat se na Kanárské ostrovy a do konce života se válet na pláži. (Teď jste se měli zasmát, to byl vtip.) Samozřejmě, že kněžská služba není o tom, těšit se 40 let na důchod. Vždyť kněží do důchodu vlastně ani nechodí. My sloužíme, dokud to těla a hlava dovolí.

V evangeliu zaznívalo opakovaně jako refrén: „Nedělejte si starosti.“ To se to Pánu Ježíši lehce řekne, když je všemohoucí. To je jakoby měl Arabelin kouzelný prsten. To my lidé si starosti děláme. Třeba v posledních dnech. Aby celá primice dobře dopadla. Jestli stihneme všechno postavit a uklidit, kolik přijede hostů, kde budou moci zaparkovat, jak proběhne mše svatá, jestli bude pro všechny dost jídla, nebo spousta zůstane, jaké bude počasí... Ta předpověď počasí nás teda potrápila.

Já Pánu Ježíši věřím a vím, že si nemáme dělat starosti a máme více Bohu důvěřovat. Ale ty naše starosti mohu mít v sobě i něco pozitivního. Znamenají, že nám na někom či na něčem záleží. Že máme někoho rádi a přejeme mu jen to nejlepší. Je ovšem třeba mít hlavně ty správné starosti. V této chvíli tedy na prvním místě o budoucí kněžskou službu našeho novokněže. Aby to všechno zvládl, aby byl dobrým knězem, aby ve službě vytrval. To má být naše hlavní starost, to je naše modlitba. Pokud nám na našem novokněži záleží, tak se modleme za jeho budoucí život.

Ano, já to chápu, z našeho pohledu, kteří Jendu známe už roky, to může vypadat, že právě probíhá cílovou rovinkou a přetrhl cílovou pásku. Už je knězem. Hurá! Sláva! Ale zamysleme se, vždyť ve skutečnosti stojí teprve na začátku, na startovní čáře, a jeho kněžský život teprve začíná. Podobně jako při svatbě, svatba je také přece teprve začátek. Teď jde do tuhého.

Všichni ženatí a vdané vědí, proč romantické filmy končí svatbou. Protože romantika končí a začíná skutečný život. Podobně jako až v manželství se člověk postupně učí být tím správným manželem, manželkou, rodičem. A chce to svůj čas. Podobně až v kněžské službě se kněz učí být knězem. A chce to svůj čas, trvá to roky. Než člověk najde svůj způsob kněžské služby, ten který odpovídá její povaze, mým schopnostem, potřebám církve a konkrétnímu Božímu povolání. Na začátku pomáhá knězi nadšení a poznávání něčeho nového, podobně jako novomanželům pomáhá vzájemná zamilovanost a prožívání toho příjemného. Ale tu úžasnou hodnotu, ať už kněžství či manželství, ať už rodiny či žití v církvi, to si člověk uvědomí naplno až časem. A vážíme si toho čím dál víc.

Když se pokoušíme vysvětlit nevěřícím, co je to primice, tak říkávám, že je to jako svatba, jenže mnohem, mnohem, větší. Spousta svatebčanů, obrovské pohoštění, velká sláva. Jenže je tam jedna maličká, ale podstatná odlišnost.

Bratři a sestry, podívejme se pozorně, vidíte našeho ženicha? Ano, vidíme. Výborně. Ale vidíme zde někde nevěstu? Ženichu, ženichu, kdepak máš nevěstu? Přece tady někde musí být. Když jsi knězem, tak už nejsi svobodný mladý muž na ženění. Teď už jsi dospělý a zadaný. Zvláště pro sestry opakují: Už je zadaný!

Ženichu, kde je tedy ta nevěsta? Před Tebou? Za Tebou? Nad Tebou? Nevěstu poznáme podle toho, že od kněžského svěcení má na tebe zvláštní nárok a očekává, že pro Tebe bude na prvním místě.

Ne, není to rodina. Ta se musí smířit s tím, že na prvním místě je pro Tebe teď někdo jiný. Ne snad, že bys teď ke své rodině patřil méně, naopak, kéž jsou Ti Tví příbuzní oporou po celý života a rodinné vztahy udržuj živé. Ale tou nevěstou myslím někoho jiného.

Nevěsta stojí za Tebou. Společenství kněží, které symbolizuje církev. Církev, které jsi dal svůj život a slíbil poslušnost, když jsi slib poslušnosti skládal do rukou našeho arcibiskupa.

Nevěsta stojí před Tebou. Společenství věřících, které symbolizuje církev. Konkrétní a jednotlivé farníky, kterým máš sloužit a pro které máš žít.

Nevěstu máš nad sebou. Boha, který si teď dělá na Tebe zvláštní nárok. Víc, než kdokoli jiný, jako kněz máš být mužem, který patří na prvním místě Bohu.

Tyto tři rozměry tvého kněžského slibu a služby můžeš uvidět také v závazku celibátu. Celibátem vlastně říkáš, že už nevěstu máš, že už jsi někomu svůj život zaslíbil, že už jsi někomu život daroval.

Celibát umožňuje knězi snadněji dát svůj život do služeb církve. Když to opravdu hodně zjednoduším: Je snadnější přestěhovat jednoho chlapa, než celou rodinu, zvláště pokud má manželka jiný názor (to se pak pohybujeme na hranici nemožnosti). Nemám rád toto přizemní pragmatické zdůvodňování celibátu, chybí tomu teologická hloubka a duchovní nadhled, ale něco na tom bude. Faktem je, že si nedokáží představit dělat naplno farářskou službu a k tomu mít rodinu. Obojí totiž vyžaduje celého člověka. Ano, v jiných církvích jsou duchovní ženatí, ale jejich způsob práce je hodně odlišný. Tvým úkolem je dát se kněžství celý a celý být skrze biskupa k dispozici církvi.

Ten druhý rozměr celibátu a vydání se církvi je v tom, že farář svůj život dává svým farníkům. Ne jedné jediné a ostatním jen zbytky, zbytky času a sil. Ale kněz je zde pro všechny, jak je třeba. Celibát v tom knězi pomáhá. Protože není naplněna jeho touha po blízkosti ženy a není naplněna jeho potřeba žít pro své děti a pracovat pro svou rodinu, tak se stává připraveným být blízkým pro každého a žít pro všechny. Vždyť tak to říká Ježíš na otázku apoštolů „Co my, kteří jsme opustili všechno a šli za Tebou?“: „Dostanete stokrát víc, žen, dětí, domovů.“ Samozřejmě, že je to jiným způsobem než v manželství a rodině, ale možná díky větší svobodě a duchovním základu těchto vztahů, tak to může být i blíž té pravé lásce. Lásce, která nemyslí na sebe, ale vychází vstříc a rozdává se pro druhé.

Možná jste už vícekrát zaslechli to nejvyšší ocenění žen na adresu kněze: „Toho je na panáčka škoda.“ To mne vždy nadzvedne, to mají být kněžími jen mrzáci a chudáčci, které nikdo nechce? Ale v jednom trefily hřebíček na hlavičku. Farářem by se měl stát pouze ten, kdo by dokázal být dobrým manželem a otcem. Protože farář má být dobrým otcem pro své farníky. Většinou kněží vnímají, že jim celibát pomáhá k tomuto duchovnímu otcovství a je pro ně prostorem svobody ke správným vztahům k ostatním a možností sloužit všem. Někdy jsou za celibát velmi vděční, když vidí problémy a těžkosti manželského a rodinného života. Může se ale také stát, že přijde chvíle, kdy kněz pocítí obrovskou bolest, že nemá nikoho, o kom by mohl říct, to je moje žena, to jsou moje děti. Dokonce může cítit, jak mu puká srdce. Není třeba se toho bát, také toto ke kněžskému životu patří, touto bolestí se má srdce kněze otevřít k ještě většímu porozumění druhým a opravdovější duchovní lásce k nim, ke všem.

Třetím nejdůležitějším rozměrem celibátu je svědectví, že stačí jen Bůh. Že štěstí prožívané ve vztahu k Bohu je víc než jakékoliv lidské štěstí. A to ne tak, že by ta lidská štěstí, lidské radosti a lidské lásky byly malé či nepodstatné. Naopak, jsou to úžasné věci. Ale Bůh je prostě mnohem víc. Jak jsme slyšeli v prvním čtení „I kdyby matka zapoměla na své dítě, já přece na tebe nezapomenu.“ Celibát má být svědectvím o Božím království. Kněz jako ten, kdo nepotřebuje naplnění života v pozemských věcech, protože pevně věří v duchovní odměnu v Bohu samotném. Víím, není to tak jednoduché, jako kněží jsme také lidé a máme všechny lidské potřeby, touhy a obavy jako všichni ostatní. Ale naše kněžství nás vede a nutí uvěřit Bohu samotnému. Myslím si, že toto svědectví potřebují lidé vidět. Vidět na nás, že je něco víc než jen tento viditelný svět.

Když lidi trápí samota (a takových lidí je dnes hodně), aby viděli kněze, který ve své samotě nachází útěchu v bytí s Bohem. Když manželé nemohou mít děti nebo se v nich zklamali, aby viděli na knězi, že život může mít a má smysl i bez dětí. Když lidi sužují nemoci nebo děsí blízkost smrti, aby v knězi viděli svědka pevné víry, že život smrtí nekončí. Toto vše může vyjadřovat celibát, způsob života, kdy se člověk dobrovolně vzdává toho, co přirozeně život naplňuje smyslem a radostí, aby tak vyjádřil svou víru a naději, že Bůh dává ještě větší naplnění a ještě větší radost.

Mluvil jsem dlouho o celibátu, ne že by to byla podstatná část kněžské služby, ale protože je to asi to nejviditelnější znamení kněžství v naší římskokatolické církvi, a je to výmluvné znamení toho podstatného, že kněz má být mužem, který se dal naplno do služeb církvi, který žije zcela pro druhé a svůj život opírá o Boha.

Ale je to dnes těžké. Jak se vytratila v naší společnosti víra, tak se vytrácí také pochopení pro kněžský život a kněžské poslání. Asi znáte ten vtip: Pan farář seká na zahradě trávu a jde kolem farník a přes plot na něj volá: „No to je pěkné pane faráři, poprvé za deset let vidím, že skutečně něco děláte.“ Tak jsme jako kněží pod velkým tlakem a v pokušení dělat věci, které jsou vidět a kterým lidé rozumí. Opravovat kostely a fary, zvelebovat zahrady, pořádat kulturní a společenské akce, aby to ve farnosti žilo. I my sami potřebujeme vidět výsledky své práce. Jenže u duchovních věcí to takto nefunguje. Jak by řekla liška: „Správně vidíme jen srdcem. Co je důležité, je očím neviditelné.“ Duchovní věci totiž vidíme jen vírou. Jako kněží máme vést lidi k víře, ale oni to nechápou a neocení, dokud skutečně neuvěří. Je to dost sisyfovská práce.

Někdy se říká, že je potřeba, aby kněz lidem ukázal, že je normální, že je jako jeden z nich. Posedět u piva, zaspotovat si, vyrazit za kulturou, mít nějaký normální koníček. Nemám nic proti tomu, aby kněží ve svém volném čase dělali jakékoliv bohublé aktivity, ale podstatu kněžského působení vidím v něčem jiném. Není důležité, aby kněz ukazoval, že je normální, důležité je, aby normální byl. Podobně budeme-li jako křesťané všem zdůrazňovat: „My jsme normální, my nejsme blázni.“, jen všechny utvrdíme v tom, že s námi něco není v pořádku.

Navíc v dnešní době je to, co je normální, skutečně normální? Není to spíš tak, že svět se zbláznil? Pak se samozřejmě pravda zdá nenormální a lež se vydává za pravdu. Jistě se jako křesťané máme snažit být normální, ale měřítkem a vzorem normality nám nemůže být svět kolem nás, ale Boží slovo. Chceme-li jako křesťané přinést naší společnosti něco nového, tak musíme být jiní. Stejně tak kněz musí být jiný, aby mohl lidem ukazovat život a otevírat svět, který neznají. Abychom jako kněží a křesťané unesli tuto jinakost uprostřed nevěřícího světa, tak musíme mít zdravou sebejistotu, že jsme normální, že jsme přirození, že jsme opravdoví.

Tak mne napadá, že jsem měl kázání začít otázkou: „Kdo je to kněz?“ Nevím, co by kdo z Vás odpověděl. Možná by někdo citoval druhé čtení: „Kristův služebník a správce Božích tajemství“.

Ano, ale otázkou mířím úplně jinam. „Kdo je to kněz?“ A odpověď: „Já jsem kněz. Kněz je Jenda. Kněz je Zdeněk, kněz... a mohl bych jmenovat další z té velké řady přítomných kněží.“ Při primici si totiž můžeme víc než kdy jindy uvědomit jednu důležitou věc. Kněz, správce Božích tajemství, Kristem povoláný, Bohu zasvěcený (jak posvátně to zní) je přitom obyčejný člověk jako každý z nás. Řada z Vás zná Jendu od malička a možná byste mohli vyprávět historky, které se ani o kněžích vyprávět nesluší. A on, jeden z nás, jeden z naší farnosti, je teď knězem, Božím služebníkem. Není snadné si to srovnat v hlavě a církev to věřícím ulehčuje nepsaným zákonem, že kněz nikdy nebývá ustanoven farářem ve farnosti, ze které pochází. Často první nad tím kroučí hlavou rodiče, sourozenci, kamarádi. Jestli tento náš Jan, Pavel, Zdeněk... může být knězem, tak to by mohl být knězem každý. Bingo. Přihořívá.

Ve skutečnosti sice toto služebné kněžství není pro každého a nejméně polovina členů církve o tom nemusí ani uvažovat, ale skrze křest každý z nás přijal takzvané všeobecné kněžství. Nebo jinak řečeno, stali jsme se Božími dětmi. Zasloužíme si to? Jsme toho hodni? Proto je tak důležité uvěřit a přijmout rozumem i srdcem, že obyčejné muže Bůh povolává a dělá svými kněžími. Abychom byli schopni uvěřit a radovat se z toho, že nás, že mne přijal Bůh za svého syna, za svoji dceru. Neuvěříme-li, že Bůh povýšil našeho novokněze k posvátné kněžské službě, neuvěříme ani tomu, že Bůh chce a může povýšit k životu v Božím království také nás. Víra ve výjimečnost kněžství je vírou ve výjimečný Boží záměr s každým z nás.

Na otázku „Kdo je kněz?“ je možné odpovědět ještě jedním způsobem. (Nebojte se, kázání se již blíží ke konci.) Když si uvědomíme, co je ve službě kněze jedinečné. Co může dělat jen kněz. I na rozdíl od jáhna: Udělovat svátost pomazání nemocných, zpovídat a sloužit mši svatou.

Udělování svátosti nemocných není vždy snadné. Vidět člověka, jak trpí nemocí, jak prožívá bezmoc, až do té míry, že se zdá, že už z lidských schopností nezbyvá vůbec nic, vidět člověka, kterého si smrt pomalu ale jistě bere. To nutí kněze vnímat svoji vlastní křehkost a pomíjivost života. Někdy až zamrazí. Přitom ale kněz stojí vyzbrojen posvátnými oleji tváří tvář smrti jako ztělesnění naděje. Naděje, že Bůh nabízí věčný život a že duchovní hodnoty nezničí ani smrt. Bývají to chvíle, kdy si kněz zcela jasně uvědomuje, že nakonec zůstává jen víra, nic než víra. A že bez Boha a bez víry lidský život nemá žádnou cenu. Také proto se kněz stává hlasatelem Boží lásky, protože nic lepšího nemůže lidem nabídnout než naději v Boží milosrdenství.

Udělování svátosti smíření je také zpřítomňováním Božího milosrdenství, hlásáním Božího odpuštění. Někdy se říká, že kněz ve zpovědi je na místě soudce. Snad ano, ale ne soudce, který má poslední slovo. Spíše soudce, který má vést porotu, tedy lidské svědomí, k poznání pravdy a správnému rozhodnutí. Konečný soud je pak na Bohu. Ve svátosti smíření se může vytvořit velmi blízké spojení mezi zpovědníkem a kajícím, protože je spojuje společný zármutek a bolest nad hříchem a námaha úsilí hledat správnou cestu do budoucna. Zpovědník je člověku spojencem v boji se zlem a v touze přiblížit se Bohu i druhým. A vlastně i k pomoci kajícímu přijmout sebe samého a poznat svou cestu životem.

Zvláště ve zpovědi kněz prožívá to obrovské napětí kněžství. Napětí mezi úžasnou blízkostí druhým lidem a na druhé straně svojí samotou, když je skrze svou službu jaksi vyňat a oddělen od druhých. Ano, různí kněží mají různý styl pastorače a způsobů jednání s lidmi. Ale na zpovídání je krásně vidět, co tím myslím: Když jednu chvíli při svátosti smíření kněz s člověkem sdílí ty nejosobnější věci a o chvíli později se tváří a žije, jakoby spolu ani nemluvili. Myslím si, že právě díky tomu, že kněz je ten „vzdálený a jiný“, mluví s ním lidé o věcech, které se „svými a blízkými“ neřeší.

Po dvaadvaceti letech kněžství se mi zdá toto právě tím nejobtížnějším úkolem, kterému se člověk učí až roky kněžské služby: Být lidem zároveň nablízku a zároveň vzdálený. Dotýkat se druhých svou láskou a přitom je nedusit majetnickým objetím.

A slavení mše svaté? Eucharistie? To je jistě to největší tajemství kněžské služby. Skutečnost, které asi ani nedokážeme porozumět, zázrak, který nedokáží popsat. Dochází mi slova. Být Bohu tak blízko, že se ho můžeme dotýkat. Kolikrát se mi zdá, že mám tak malou víru. Když držím pozdviženou proměněnou hostii a kalich s proměněným vínem, vím, držím Krista, držím Boha, ale často šeptám slova modlitby: „Pane, dej mi více víry. Pane, dej mi více víry.“ Jak málo vnímám ten zázrak, jak už je to pro mne všechno samozřejmé. „Pane, dej mi více víry!“

Přitom mi ale dochází, že o mne nejde, mše svatou sloužím pro druhé, pro své milované farníky. A tak se má modlitba mění. Dívám se na Krista v podobě chleba, dívám se na Krista v podobě vína a šeptám jinou modlitbu: „Dej jim, Pane, více víry. Jim, Pane, dej více víry!“

A já? Mám až strach prosit o větší víru, abych byl schopen pro ně mši svatou dokončit. Tuším, že kdybych skutečně Krista uviděl, naplno přítomnost Boží cítil, tak bych nebyl schopen pokračovat. Kolena by se mi roztřásla, takže bych nedokázal u oltáře stát. Hrdlo by se mi stáhlo a ústa vyschla, takže bych nevypravil ani hlásku. Oči by se mi zalily slzami, takže bych už neviděl nic. Srdce by se mi zastavilo...